

KROONIKA

AKADEEMILISE PÕLLUMAJANDUSE SELTSI TEGEVUSEST

20. detsembril 1995. a. peeti Järvamaal Väätstal APSi ettekandekoosolek.

Päevakord:

1. Väätša osaiühingu olevik ja tulevik
2. APSi uue põhikirja projekti arutelu
3. Meenutusi 1995. aastast

Koosoleku avas APSi president O. Saveli.

Väätša osaiühingu olevikust ja tulevikust andis ülevaate selle direktor E. Lieberg. Ta meenutas kolm aastat tagasi toimunud põllumajandusreformi arutelu, kus otsustati praeguse omandivormi – osaiühingu – kasuks. Käesoleval ajal moodustab Väätša o/ü põllumajanduslik tootmine 90 % endisest kolhoosiaegsest tootmis-mahust. “9. Mai” kolhoosi maakasutuse suurus oli 4500 ha, Väätša o/ü-l 4000 ha. Endises majandis oli töötajaid 600, nüüd 400. Täielikult on soikunud ehitustegevus, millega varem oli hõivatud ligi 100 töötajat, olmeasutused on läinud vallavalitsuse alluvusse. Töötajate keskmine kuu-palk on ligilähedasel 2000 EEK.

Taimikasvatustes ei ole saagikus langenud. Tahetakse toota 8000 sü ühe hektari haritava maa kohta ning saada 32 ts (säilitusmass) teravilja ühelt hektarilt. Tähelepanu pööratakse orgaaniliste väetiste koguse suurendamisele. Võimaluste piires

püütakse soetada uut tehnikat, ostetud on uued sahad, külvikud, niidukid ning traktor. 1996. aastal kavatakse osta ruloonsilo valmistamise komplekt.

Loomade arv on jäänud ligikaudu endiseks. Veiseid on kokku 4500, sh. lüpsilehmi 1800. Sigu on 9000. Aastas toodetakse 10 000 tonni piima ning 1800 – 1900 tonni liha (elusmass). Ollakse seisukohal, et lehm peab andma vähemalt 5000 kg piima. 1995. a. saadakse lehmalt keskmiselt 5950 kg piima. Iga kuu müüakse 50 tonni veiseliha (elusmass). Probleemiks on olnud loomade realiseerimine, mistõttu sigu veeti ka Lätimaale ning pulle Poolasse. Käesoleval ajal on piimatootmise osatähtsus järjest suurenenud, see moodustab üle 50 % sissetulekust. Väga oluliseks peetakse piima kvaliteedi küsimust. Kavandatu kohaselt peaks 1996. a. toodetud piimast kuuluma 85...90 % kõrgemasse sorti. Kasutatakse Alfa-Lavali külmutusseadmeid.

E. Liebergi sõnul peaks lähim periood näitama, mis saab meie põllumajandusest. Senini on tehtud rohkem selleks, et põllumajandust lagundada, kui selleks, et seda arendada. Maaelu ei ole kerge. Juhul kui Väätša majand peaks kiiresti laiali minema, siis ei jääks laudad ikkagi tühjaks ning elu ei sureks Väätša-mail välja.

Koosolekust osavõtjad esitasid ettekandjale rohkesti küsimusi.

H. Elmet soovis teada, kuidas on lood maade tagasiandmisega. Kas edaspidine lagunemise oht on reaalne? Kuidas on lahendatud eramaade maarendi- ja maksuprobleemid?

E. Liebergi sõnul ollakse huvitatud maade tagasisaamisest. Pääegu koheselt pärast maa tagasisaamist soovivad omanikud seda rendile

anda. Osahing maksab ära maamaksu ja natuke juurde, millega ollakse rahul. Talude areng on jäänud toppama. Rahvas ei ole nõus osahingu laialiminemisega, sest on ju näha, milliste raskustega tuleb kokku puutuda. E. Lieberg on seisukohal, et talus peaks olema minimaalselt 30 lehma ning talu suurus sadades hektarites. Esineja sõnul on koostöö taludega normaalne.

L. Saarnits soovib teada, lähtuvalt uuest Äriseadustikust, kas tegutsetakse uue või vana põhikirja järgi. Kui palju on osahingul finantsilisi varasid, kes on nende omanik?

E. Liebergi sõnul moodustatakse 1996. a. jaanuaris komisjon, et töötada välja ettenähtud põhikiri. Enne Ärirregistrisse registreerimist teatakse korrastada omandisuhted. Väätša o/ü-l on vara 30 mln. krooni töösakutena, mille omanikeks on 800 inimest.

O. Saveli tänab esinejat ja kingib talle 1995. a. ilmunud ajakirja *Agraarteadus* numbrid.

APSi uue põhikirja arutelu. Kõigepealt soovib O. Saveli teada, kuidas viia läbi hääletamist. Otsustatakse, et hääletatakse osade viisi. M. Tamm loeb ette seltsi uue põhikirja projekti.

E. Elmet soovib täpsustada, kas jätta sisse üldjuhul teaduskraadi omavad isikud. O. Saveli rõhutab, et me näitame ära reegli, kuid kraadita inimesed on erandjuht.

Soovitakse teada, kas punkti 3.1 all (APSi liikmeks astumine) peaks ära näitama ka soovitajad. Ollakse nõus, et soovituse saab anda juhendaja.

M. Porila soovib teada, kas ei võiks olla ka seltsi liikmete soovitus. Ettepanek jäetakse välja.

V. Kruus ja A. Bender soovivad täpsustada, kes ja kuidas arvab liikme seltsist välja. O. Saveli sõnul toimub see seltsi eestseisuse otsusega.

A. Küüts soovib teada, kes on saanud seltsilt toetusi.

O. Saveli informatsiooni kohaselt on senini välja antud ainult kolm preemiat aastas, vastavalt eluaegse silmapaistva teadustöö preemia, viimaste aastate eduka teadustöö preemia ja noorte teaduspreemia.

Põhikirja punkti 5.2 põhjal võetakse otsused vastu kohalolijate häälteenamusega. Hääletada saab ka kirjaliku volituse alusel.

L. Saluste rõhutab ametkondadevahelise koostöö tähtsust. Ehkki on tegemist Akadeemilise Põllumajanduse Seltsiga, teeb ta ettepaneku võimaldada seltsiga liituda ka teiste erialade esindajatel. Ettepanekule ei olda vastu.

A. Timmi teeb ettepaneku muuta punkt 6.5 iseseisvaks punktiks 7. Sellega ollakse nõus.

Toimub hääletamine. Kõik koosolekust osavõtjad ja volitatud isikud on uue põhikirja vastuvõtmise poolt.

Koosolek jätkub seltsi presidendi prof. O. Saveli esinemisega. APSile on laekunud rida avaldusi sooviga astuda seltsi liikmeks. Üksmeelselt ollakse selle poolt, et rahuldada esitatud avaldused. O. Saveli tuletas kohalolijaile meelde, et 1996. a. aprillis peetava I aastakonverentsi materjalide esitamise viimane kuupäev on 15. veebruar. Ajakirjas *Agraarteadus* avaldatakse seltsi liikmete töid. Kollektiivartiklite puhul peab seltsi liige olema esimene autor.

Järgnevalt jagab O. Saveli seltsi liikmetele informatsiooni Põllumajandus-Kaubanduskoja (PKK) asutamise käigust. Ta meenutas Ühistu *Tartu Viljasalv* poolt organiseeritud kokkusaamist 11. oktoobril 1995, kus arutati vajadust põllumajandusliku keskliidu järele ning selgitati, mida lubab Turukorraldusseadus, milles on seadustatud PKK loomine.

29. novembril kutsus APS kui apoliitiline organisatsioon kokku nõupidamise, mille eesmärgiks oli arutada teid, kuidas luua eraomandusele põhinevale tegevusele maal esindus, mis looks kõigile üksustele soodsamad tingimused majandamiseks ning maaelu arenguks. Nõupidamisel esines 21 kõnelejat. Arutelu haaras ka Maamajanduskojaga (MMK) seonduvaid küsimusi, kuid MMK loomine on Eesti Maarahva Kongressi pädevuses. Jäädi seisukohale, et PKK võib olla tulevikus üks osa MMK juures.

Nõupidamisest osavõtjad olid PKK asutamise poolt. Jõuti üksmeelele ettevalmistava toimkonna struktuuri osas. Toimkonna liikmed esitati 11. detsembriks. Moodustatud toimkonna põhiülesanneteks on koostada asutamise lepingu projekt, põhikirja projekt, edasine kava ja eelarve. Moodustatud toimkonna koosseis ei määra edaspidist nõukogu koosseisu.

Nõupidamise lõpus registreerus 52 inimest, kes soovivad edaspidi osaleda PKK asutamislepingu ja põhikirja väljatöötamiseks korraldatavatel aruteludel.

L. Saluste MMK töögrupist teeb ettepaneku, et vähemalt organiseerimise perioodil võiks nii MMK kui PKK asju koos ajada.

Ettekandekoosolek lõppes lõunalauas, kus meenutati 1995. aastal tehtut, "9. Mai" kolhoosi minevikku ning arutati päevaprobleeme.

H. Viinalass

9. veebruaril 1996. a. peeti Tartus APSi ettekandekoosolek teemal "Põllumajandusteaduse, põllumajandusliku kõrghariduse ja -arendustegevuse suundadest Eestis".

Koosolek algas seltsi presidendi prof. O. Saveli ülevaatega teadusorganisatsioonist ja selle finantseerimisest. Kuni 1990. jagas raha NL Teaduskomitee. Alates 1991. a. Eesti Teadusfondi Nõukogu (ETFN) eraldades põllumajandusteadusele 17 % jagatavast rahast. Raha jagamiseks on olnud veel teisigi variante. Nii on Põllumajandusministeeriumi Teaduskojas olnud arutusel finantseerimise kaks varianti – programmidenä või asutuste viisi. Eesti Teadusfondi Nõukogu (ETFN) eraldas põllumajandusteadusele 15 %, mille hulka kuulus ka EPMÜ-le eraldatud raha. Eesti Teaduse Sihtasutus (ETSA) tegi oma jaotuse.

Eesti Teadusfondi Nõukogu on võidelnud selle eest, et vähendada põllumajandusteaduse osatähtsust.

Põllumajandusministeeriumis (PM) on omakorda Teaduse Arendusnõukogu (TAN) ja teaduspoliitika komisjon (TPK). APSi liikmetele ei ole selged nende üksuste ülesanded ja osa põllumajandusteaduse suunamisel ja juhtimisel.

Eespool loetletud üksustest on tulnud mitmeid huvitavaid teatisi, nagu näiteks 11. aprillil 1995, mil teatati finantseerimise vähendamisest 58 % võrra. Probleem lahenes.

1995. a. lõpul üllatas teadlasi Põllumajandusministeeriumi teaduspoliitika komisjoni (TPK) protokoll, milles muu hulgas konstateeriti, et grantide jaotus jätkab NSV Liidu vajadusi järgiva uurimistemaatika toetamist. Nimetatud komisjon juhtis teadusadministraatorite tähelepanu asjaolule, et paljud loomakasvatuse- ja taimekasvatusteadlased on asunud tööalastes suhetesse mitmete (eelkõige kommertseesmärke taotlevate) söödatootmis- ja aretusfirmadega, mis on ilma lepingulisi uurimistööde vormistamata ebaetiline käitumine Põllumajandusministeeriumi ja teiste teadusasutuste suhtes. Põllumajandusministeeriumi TPK tegi EPMÜ rektorile ettepaneku, vastavalt oma pädevuse määrale, selgitada välja teadlaste ja teiste ülikooli töötajate suhted söödatootmis- ja aretusfirmadega.

APSi liikmeid huvitas Põllumajandusministeeriumi ja EPMÜ osa põllumajandusteaduses; teadus- ja õppeasutuste organisatsioon Eestis; teaduse finantseerimise kord lähiaastatel; alus- ja rakendusuringute ning arendustegevuse vahetamine; prioriteetid põllumajanduses; kui suur on põllumajanduse osa Eesti koguproduktis ja ekspordis aastal 2000?

Järgnevalt esinesid sõnavõttudega teadusasutuste esindajad.

M. Sepp Eesti Agraarökonomika Instituudist peatus pikemalt instituudi loomise eesmärkidel – luua parem võimalus koostööks teiste riikide samade institutsioonidega, mis aitaks

paremini tundma õppida Euroopa probleeme. Esineja huvi, mis on saanud EPMÜ-s koolitatud magistritest ja doktoritest.

H. Older Eesti Maaviljeluse Instituudist käsitles oma ettekandes rakendusuringute vajadust ja kohta. Maailmas on välja kujunenud selgepiiriline põllumajanduse arendustegevuse süsteem, mis koosneb haridusest, teadusest ja nõuandest. Eestis finantseeritakse riigi poolt, ehkki küll mitte nõutaval tasemel, täielikult haridust, ka baasteadust, mis võimaldab seda mingsugusel määral säilitada ja arendada. Nappide vahendite olukorras peaks olema määratletud prioriteetsed uurimisvaldkonnad, kuid kahjuks see tänaseks puudub. On teada, et nõuandeteenistuse väljaarendamist ja praktilist nõustamist hakatakse täiendavalt toetama PHARE rahaga, kavandatakse laenu võtmist Maailmapangast. Kahjuks on tähelepanuta jäänud rakendusuringud, mis on baasteadust ja nõuandeteenistust ühendavaks lüliks. Ettekandja rõhutas, et nõuandeteenistus ei saa kuigi kaua toimida ilma rakendusuringuteta.

Rakendusuring on eelkõige tehnoloogia väljatöötamine, ka olemoleva muutmine ja täiustamine, selle käivitamine-kohandamine erinevates oludes. Rakendusuringud on arendustegevuse aluseks ja selle eelduseks. Võrreldes baasuringutega on nad mitu korda kallimad. Ettekandja sõnul on rakendusuringud kui niisugused hetkel piiritlemata ja puudub konkreetne ettekujutus sellest, miks ja kellele neid vaja on, kes ja mis otstarbel nende tulemusi kasutab.

Rakendusuringute läbiviimise kohaks on katsejaamad, usaldustalud (ühistud), riigimajandid ja nende läbiviijateks teadlased ja nõustajad koos tootjatega.

Hetkel puudub üldse ülevaade muldade toiteainete sisaldusest, külvipindade liigilisest ja sordilisest koostisest, söötade keemilisest koostisest ja toiteväärtusest valdade ja maakondade lõikes. Niisugust süstemaatiliselt kogutud materjali on nõustajal hädasti vaja. Eeldused info kogumiseks taimekasvatuse poole peal on olemas Taimekaitseameti Agrookeemiakeskuse näol Sakus.

A. Kallas Eesti Põllumajanduse Mehhaniseerimise Instituudist (EPMI) käsitles tehnika-teadusi. EPMÜ tehnikateaduskonna põllumajanduse mehhaniseerimise instituudis ja EPMI-s tehtav teaduslik uurimistöö kuulub tehnikateaduste alla, kuid on samaaegselt tihedalt seotud ka põllumajandusteadustega. Esineja meenutas, et ekspertkomisjoni koosseisus, mis koostas põllumajandusstrateegia lähtekohad, ei olnud ühtki asjatundjat põllumajandustehnika alalt. Tundus, et komisjoni liikmed ei saanud aru, mida põllumajandustehnika valdkonnas uuritakse ja miks. Otsused olid valdavalt väga kriitilised ja negatiiv-

sed. Tehnikateadusi ei saa hinnata samade kriteeriumide järgi kui põllumajandusteadusi. A. Kallas esitas mõned väljavõtted ja seisukohad tehnikateaduste hindamiskriteeriume välja töötanud ETSA tehnikateaduste töögrupi tööst.

Järgnevalt tutvustas esineja tehnikateaduse strateegilisi eesmärke põllumajanduses: 1) põllumajandussaaduste tootmise masinatehnoloogiate väljatöötamine ja täiustamine, et vähendada tootmiskulusid ja tõsta põllumajandussaaduste kvaliteeti ning konkurentsivõimet lähtudes keskonnakaitse nõuetest; 2) põllumajandustehnika väljatöötamine, mis oleks konkurentsivõimeline nii sise- kui välisturul; 3) energiakulu vähendamine, kohalike kütuste kasutuselevõtu ja vastavate seadmete kavandamise abil. Esineja rõhutas, et liitudes Euroopa Liiduga suudavad Eesti põllumajandustootjad konkureerida Euroopa turul vaid siis, kui Eestis rakendatakse Euroopa tippasemel põllumajandustehnoloogiat, sh. masinatehnoloogiat.

V. Rosenberg rõhutas, et viis aastat Eesti Taimebiotehnika Uurimiskeskuse (EVIKA) iseisvust on ennast õigustanud – on täiendatud ja laiendatud oma uurimisbaasi, on võetud tööle uusi inimesi. Vaadates riigieelarve eraldusi on näha, et raha ei ole eraldatud rohkem mitte sellele, kes loob omal maal (näiteks sordiaretajad), vaid inspektsiooniasutustele, kes seisavad ka selle eest, et välismaa sordid Eestisse pääseksid. Esineja sõnul on riigieelarvest saadud raha vahe neljakordne. Ta lisas, et need, kes meid kiiresti kihutaval ratsul Euroopasse viivad, räägivad, et me oleme vaesed ja vigased pruudid, kelles rikas kosilane näeb valgeid neegreid. See on esineja sõnul kõige halvem, mis Eesti rahvaga võiks juhtuda. Tulles tagasi probleemide juurde, mis on seotud EVIKA-ga, ütles esineja, et eksisteerimine on osutunud võimalikuks tänu lepingutele. V. Rosenberg tegi ettepaneku arutada läbi esitatud aruanded, et saada teada, mida on kuskil eraldatud raha eest tehtud. Esineja oli mures, et raha üle otsustajad ei süvene, ei tea ega tahagi teada, mida kuskil nende poolt eraldatud raha eest tehakse.

H. Küüts Jõgeva Sordiaretuse Instituudist (SAI) rõhutas, et põllumajandusteaduse säilitamine tervikuna just praeguses muutuv ja muutunud olukorras on äärmiselt hädavajalik. Veel mõni aasta tagasi arvati, et kõike saab välismaalt tuua. Nüüd on jälle tendentsid, et põllumajandus saab Eestis eluõiguse, kuna oma tootja on kõige püsivam ja kindlam. Meil on 200 tuh. hektarit umbrohtunud põllumaad. Just praegu on tarvis teadust, mis ütleks, kuidas neid põlde kõige otstarbekamalt üles harida, millist tehnoloogiat ja umbrohutõrjesüsteemi rakendada, milliseid masinaid kasutada, milliseid sorte kasvatada.

H. Küütsi sõnul on praegu sordilehel 65 sorti. Ilma algseemnet kaob sort tootmisest. Kiiresti on vaja reageerida turumajandusele, kuid sordiaretus on pikaajaline töö. Võiks ju sordid välismaalt sisse tuua, kuid kes suudab maksta selle eest. A. Benderi kalkulatsiooni järgi tuleks 80 tuh. tonni teraviljaseemne eest maksta ainuüksi autoritasuks 20 miljonit krooni. Ta meenutab, et kogu sordiaretuse eelarve on 4,5 miljonit krooni aastas. Kartuli puhul on summad veelgi suuremad. H. Küüts tuletab veelkord meelde, et sort on saagi bioloogiline alus ning seeme on saagi võti. Kohapeal aretatud sordid ja algseeme on siiski siinsetes oludes kõige paremad. Ta peab muude sortide kasutamist loomulikuks, tuues näiteks Saksamaa ja Prantsusmaa, kus kasutatakse 25...30 % välissorte.

H. Küüts rõhutas, et ka põllumajandusteaduse puhul kehtib tunni lühema laua seadus. Viimased 2...3 aastat on olnud tendents institutidele eraldatava raha vähendamisele. Kui põllumajanduses midagi hävitada, siis läheb selle taastamiseks kümneid aastaid. Teaduse Arendusnõukogu (TAN) koosseisus on praegu ainult EPMÜ rektor, kuid seal peaks olema vähemalt põllumajandusminister või kantsler. Esineja soovib, et suureneks sihtprogrammide osatähtsus. Vaja on raskest ajast üle saada ning mitte hävitada põllumajandusteadust.

Olukorrast Polli Aiandusinstituudis andis ülevaate T. Univer. Ta rõhutas, et sordiaretus on pikaajaline protsess, millele ei tule kasuks järsud muutused. T. Univer tundis muret noore kaadri järelkasvu pärast, sest palkadega ei suudeta olla konkurents. Tööd tehakse suuremalt jaolt entusiasmist. Vabariigis on ainult üks täiskohaga nõuandja aianduse alal.

H. Tikk EPMÜ Loomakasvatusteadusinstituudist käsitles oma ettekandes loomakasvatusteaduse ja sellealase kõrghariduse ning arendustegevuse suundi Eestis. Ta tõi välja peamised põhjused, miks põllumajanduslik tootmine Eestis on madalseisus: 1) põllumajandustootja on jäetud riigi toeta, 2) hirm ökonoomiliselt, st. teaduslikult põhjendatud põllumajandusliku tootmise mudeli vastu valitsuses. Kapitalikäive ja tootmise intensiivsus põllumajanduses on 2-2,5 korda madalamal tasemel, kui on vaja ökonoomseks tootmiseks ja üldse toimetulekuks.

Ettekandja tõi välja senitehtust ka positiivset: 1) kogu loomakasvatusteadus on käesolevaks ajaks koondunud ühte üksusesse – EPMÜ loomakasvatusteadusinstituuti, 2) loomakasvatusteadusinstituut on suutnud säilitada enamiku tasemel teadustöötajate ja õppejõudude koosseisust, 3) *Tempus*-programmi kaudu on märkimisväärselt avardatud teadurite ja õppejõudude silmaringi, täiendatud aparatuuri õppe- ja uurimistöök, 4) hästi on

käivitunud LKI-s teadlaste ettevalmistamine, teadlaste-õppejõudude järjepidevus on tagatud, mõnes lõigus mitmekordselt; tunnustuseks tuleb lugeda LKI direktori O. Kärdi valimist Rootsi Kuningliku Metsa- ja Põllumajandusteaduste Akadeemia välisliikmeks (akadeemikuks), 5) instituudis on alustatud ja ellu viidud söötmise, aretuse ja linnukasvatuse rahvusvaheliste, igaaastaste teaduskonverentside korraldamine, 6) APSi kaudu on õnnestunud osa võtta ja omapoolset survet avaldada valitsusele Eesti põllumajanduse strateegia küsimustes, 7) viimasel ajal on trükist ilmunud õpikud põllumajandusloomade söötmise ja linnukasvatuse alalt.

On olnud ka takistavad tegureid: 1) teadlaste ja õppejõudude ning abitöötajate madal töötasu, 2) rahapuudus kaasaegsete laboriseadmete ja materjalide ostuks, 3) vahendite vähesus erialastest sümposiumidest, kongressidest ja konverentsidest osavõtuks välismaal. Vabariigi teadusele eraldatud eelarvest on suuremiseks palju, elamiseks ja Euroopasse kõndimiseks vähe. Ka 1996. a. eelarves oli teaduse finantseerimine tagasihoidlik võrreldes kulutustega Riigikantseleis, Välisministeeriumis või keskkonnakaitsele. Ka ainuüksi leiva ja saia tootmisel on kasum Eesti Vabariigis suurem kui on planeeritud eraldada raha kogu teadusele 1996. aastal.

J. Kumar Eesti Agrobiokeskusest rõhutas, et seerumite, vaktsiinide ja diagnostikumide tootmine ei ole lihtsa tarbekauba tootmine. Riikliku toetuse lakkamine tähendab seda, et Eestile sobiv vähese toorainekuluga teadusmahukas tootmine lakkaks mõne aasta pärast olemast. Agrobiokeskuse teadurite poolt välja töötatud 8 erinevat vaktsiini, 3 diagnostikumi, mõned ravi- ja seerumipreparaadid katavad täielikult Eesti loomakasvataja vastava vajaduse. Tehnoloogia täiustamine, turgude leidmine, osalemine näitustel, raklaami materjalide väljaandmine jne. ei ole ilma riikliku toetuseta jõukohane. Agrobiokeskus näeb oma kohta rakendusuringutega tegeleva arendusorganisatsioonina, millel peaks olema toetus riikliku programmi näol.

EPMÜ rektor M. Klaassen andis ülevaate EPMÜ finantseerimisest ja probleemidest, mis tulenevad Kõrgkooliseadusest. EPMÜ on senini ainuke kõrgkool, mis on vähendanud üliõpilaste vastuvõttu. Vastuvõetavate üliõpilaste arv on vähenenud 550-lt 350-ni, millega on optimeeritud Eestile vajalike kõrgharidusega haritlaste arvu. Võideldakse selle eest, et EPMÜ püsiks Põllumajandusministeeriumi lähedal, kui mitte tema valitsusalas. Eelnõus Ülikooliseaduse muutmise seadusele nähakse ette, et valitsemisala kui selline kaob seadusest ära. Kõigis otsustustes, mis puudutavad EPMÜ-d, kaasatakse, kui mitte otsustava, siis vähemasti kooskõlastava häälega

Põllumajandusministeerium ja põllumajandusminister. Probleemid on ülikooli majandamises. EPMÜ-d finantseeritakse vastavalt riiklikule tellimusele. Õppima võib võtta üliõpilasi tasu eest niipalju kui ruumid ja teaduskaader seda võimaldavad. Ühe EPMÜ üliõpilase aasta maksumus õppekulude osas on 19 650 krooni.

Järgnevalt käsitles rektor ekspertkomisjoni, mille koosseisu ta kuulus, tööd. Eesmärgiks oli suunata baasteaduse pool kõigisse ülikoolidesse ja sellest tulenevalt ka teadusuuringuteks ettenähtud raha kanda ülikooli, vähendamata seejuures arendustegevuse ja rakendusteaduse tähtsust. Arendustegevus ja rakendusuringud on ääretult vajalikud Eesti teadusele. Tuleb mõelda, kuidas saada raha riigi eelarvest võimalikult paljudele arendusprogrammidele, et need programmid oleksid suutelised ära katma selle kahju, mis tekib teaduse sihtotstarbeks mõeldud raha vähenemise tõttu. Pidevalt langeb teadusraha osatähtsus.

Põllumajandusminister I. Mändmets märkis oma sõnavõtu alguses, et on siin selleks, et küsida teadlastelt nõu. Ministri sõnul tuleb teha kõik selleks, et oma leib oleks laual ja mitte tuua sisse muu maailma toidujääke. On väidetud, et puudub põllumajanduspoliitika. Ta on sellega nõus. Põllumajandusministeeriumi seisukoht on, et PM, EPMÜ ja põllumajanduskoolid on üks tervik. Samuti on üks tervik ka baas- ja rakendusuringud. Neid ei saa välja rebida üldisest tervikust. Minister peatus pikemalt põllumajanduskoolidega seonduvatel probleemidel.

Ta meenutas aastaid kestnud juttu, et põllumajanduses on kõike vaja. Sellega oleme võibolla vea teinud. Kas me pole mitte loonud paljudele ettekujutuse, et põllumehed muudkui tahavad saada käsi pikalt väljas. Ehk peaksime ümber orienteeruma ja selgitama, milline osa on põllumajandusel ja maaelul kogu Eesti arengus, tema majanduses. Peaksime ehk lähenema teise nurga alt, et tekiks teine mõttemaailm. Minister peatus lühidalt ka Euroopa Liiduga seonduvatel küsimustel. Nüüdseks ollakse nõus, et allkiri assotseerunud liikme kokkuleppel ka maksab midagi.

Põllumajandusministeerium on lähiajal valmis alla kirjutama majanduse ja koostöö lepingule seemnekasvatuse alal. Minister rõhutas, et meil on seemnekasvatuse alal head kogemused. Pole mõtet hoida oma kogemust vaka all. Oma seemnekasvatases tuleb orienteeruda nõuetele, mis lubavad kasvatada muu maailma sorte meil ja et meie sordid oleksid aktsepteeritavad teistes riikides. Läbimõeldu selgitamine on kõige kindlam relv. Ministri sõnul peaks teadlastel olema rohkem ärivaimu, sest ka teadustöö tulemus on tegelikult kaup.

Edasi jätkus koosolek küsimuste-vastuste vormis.

O. Saveli soovis T. Palmilt selgitusi Põllumajandusministeeriumi teaduspoliitika komisjoni protokolliga kohta. O. Saveli avaldas arvamust, et vastutavate isikute poolt välja saadetud ürikud peaksid olema siiski üheselt mõistetavad. H. Older huvitus, kas teadlane ei tohi üldse erategevusega tegelda. L. Nigul soovis teada põllumajandusministri seisukohta seakasvatusega seonduvate probleemide osas. M. Sepp tahtis teada, kus oleks võimalik tutvuda esitatud teadustööde aruannetega.

Seltsi president O. Saveli tänas esinejaid. Ettekandekoosolek lõppes kokkuvõtteid tegemata.

H. Viinalass

15. märtsil 1996. a. toimus APSi eestseisuse koosolek.

Koosolekust võtsid osa: O. Saveli, Ü. Oll, H. Older, O. Kärt, I. Lemetti, M. Rootslane ja H. Viinalass. Osales ka APSi liige prof. emer. J. Lepajõe.

Koosolekut juhatas APSi president O. Saveli.

Päevakord:

1. Aastakonverentsi läbiviimine 18. ja 19. aprillil.
2. 1995. a. preemiakandidaatide läbiarutamine.
3. Preemiate suuruse määramine.
4. APSi auliikme kandidaatide arutamine.
5. *Agraarteaduse* honorarid.
6. Põhikirja parandused.
7. Tõnis Kinti 100. sünniaastapäeva tähistamine.

1. Ü. Oll esitas ülevaate aastakonverentsi toimetiste väljaandmisest. Avaldamiseks esitatud materjal on heterogeenne, hõlmates sordiaretust; mulda, väetamist ja taimekasvatust; põllumajanduse olevikku ja möödandikku; loomakasvatust, piimandust ja veterinaariat. Toimetised antakse välja 2-osalisena. Päevakava koostamisel jääd selle juurde, et plenaaristungil käsitletakse esmalt üldistavaid teemasid, seejärel üksiktemaatikat. Pärast plenaaristungit jätkub töö kahes sektsioonis (taimekasvatust ja loomakasvatust) APSi asepresidentide H. Olderi ja O. Kärdi eesistumisel. Sektsioonide esimehed teevad kokkuvõtte käsitletud teemadest. Aastakonverentsi osavõtumaksu suuruseks määrati 50 krooni.

2. Eestseisusele laekunud ettepanekute arutelu tulemusena otsustati APSi 1995. aasta preemiakandidaatideks esitatada aastakoosolekule:

- 1) eluaegse silmapaistva teadustöö preemia osas – dr. agr. Leo Nigul EPMÜ Loomakasvatusteadusinstituudist;
 - 2) viimaste aastate eduka teadustöö preemia osas – cand. agr. Ants Bender Jõgeva Sordiaretuse Instituudist;
 - 3) noorteaduri preemia osas – mag. Heli Kiiman EPMÜ Loomakasvatusteadusinstituudist.
3. Preemiate suuruseks määrati vastavalt 3000, 2000 ja 1000 krooni.

4. APSi aastakoosolekule otsustati teha ettepanek valida seltsi auliikmeks dr. Helmut Kolk Rootsist ja dr. Richard Kalmet Eesti Maaviljeluse Instituudist.

5. *Agraarteaduse* honoraride arutamisel otsustati kanda lahkunute honorar tagasi APSi arvele.

6. Arutati läbi põhikirja parandused. Loodetavalt saab uue põhikirja peatselt ära registreerida.

7. J. Lepajõe informeeris eestseisuse liikmeid T. Kinti, väljapaistva põllu- ja riigimehe, 100. sünniaastapäeva tähistamise ettevalmistuste käigust. T. Kinti sünnist möödub 17. augustil 100 aastat, tema mälestuspäev peetakse 12. septembril. Üritust toetavad ka Viljandi Maavalitsus ja Suure-Jaani Vallavalitsus. Tähtpäeva äramärkimiseks kinnitatakse T. Kinti sünnimajale Paasiojal mälestustahvel, antakse välja tema elu ja tööd kajastav voldik ning korraldatakse näitus, mida esmalt eksponeeritakse Eesti Põllumajandusmuuseumis, hiljem Olustvere Kõrgemas Põllumajanduskoolis.

H. Viinalass

APSi I aastakonverents toimus 18.-19. aprillil 1996 EPMÜ loomakasvatusteadusinstituudi saalis. Aastakonverentsist võttis osa 116 seltsi liiget.

Päevakord:

1. Ühisistung
2. Aastakoosolek
3. Töö sektsioonides (taimekasvatust ja loomakasvatust)
4. Ühisistung. Kokkuvõtte sektsioonide tööst

Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi I aastakonverentsi avas seltsi president prof. O. Saveli. Ta tänas prof. Ü. Olli APSi uue trükiste sarja – Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi Toimetiste – ilmumise eest. Leinaseisakuga mälestati lahkunud seltsikaaslast.

Ühisistungil leidsid käsitlemist üldistavad, kõiki seltsi liikmeid huvitada võivad teemad. Kõigi aastakonverentsil esinenute ettekanded on avaldatud APSi Toimetistes nr. 1 ja 2.

Aastakoosolekut alustades andis seltsi president prof. O. Saveli esmalt ülevaate seltsi liikmeskonnast. Aruandeperioodi lõpu seisuga on seltsil 224 liiget. Noorte osatähtsus võiks olla suurem. Ettekandja meenutas lühidalt aasta jooksul peetud ettekandekoosolekuid ja eestseisuse koosolekuid. Seltsi põhikirja vastavusse viimine võttis aega, kuid nüüdseks on sellega lõpule jõutud ja põhikiri on registreeritud. O. Saveli rõhutas APSi poolt 29. novembril 1995 kokku kutsutud Eesti maarahva nõupidamise tähtsust Põllumajandus-Kaubanduskoja loomiseks. 28. märtsil 1996 jõutigi Põllumajandus-Kaubanduskoja asutamiseni. Seltsi president pidas veebruaris peetud ettekandekoosolekut teemal *Põllumajandusteaduse, põllumajandusliku kõrghariduse ja -arendustegevuse suundadest Eestis* kõige kurvemaks sündmuseks APSi elus sellel aruandeperioodil. Ettekannetega esinenud teadusametuste juhid ja seltsi liikmed ei saanud vastust ühelegi esitatud küsimusele. Need, kes on pädevad vastama, ei teinud seda nii nagu oleks see olnud ametimeestele kohane. On mõistmatu, et keset Euroopat on maa, kus ei vajata põllumajandust.

H. Raid esitas APSi revisjonikomisjoni aruande, mille koosolekust osavõtjad ka kinnitasid.

Ü. Oll juhtis seltsi liikmete tähelepanu sellele, et ajakirja esitatavad artiklid peaksid olema arvutiketastel ning vormistamisel tuleks jälgida *Agraarteaduse* refereerimise süsteemi. Alates 1997. aasta esimesest numbrist on kavas standardiseerida inglise keelne resümee – mitte rohkem kui 15...20 rida koos märksõnadega. Ajakirja oodatakse ka ingliskeelseid lühikokkuvõtteid (1...2 lehekülge). Sellest tahetakse tulevikus kujundada püsiv alajaotus.

O. Saveli kutsus teadusametusi toetama *Agraarteaduse* väljaandmist, kuna trükikulud suurenevad pidevalt

APSi auliikmeteks valiti dr. Helmut Kolk Rootsist ja dr. Richard Kalmet Eesti Maaviljeluse Instituudist.

APSi 1995. aasta preemiad jagati järgmiselt:

- 1) eluaegse silmapaistva teadustöö preemia (3000 krooni) – dr. Leo Nigul EPMÜ Loomakasvatusteadusinstituudist;
- 2) viimaste aastate eduka teadustöö preemia (2000 krooni) – cand. agr. Ants Bender Jõgeva Sordiaaretuse Instituudist;
- 3) noorte teaduspreemia (1000 krooni) – mag. Heli Kiiman EPMÜ Loomakasvatusteadusinstituudist.

Aastakoosoleku esimene päev lõppes koosviibimisega Loomakasvatusteadusinstituudi sööklas.

19. aprilli ühisistungil tegid sektsioonide tööst kokkuvõtteid prof. H. Older ja prof. O. Kärt.

Taimekasvatuse sektsiooni eesistuja prof. H. Olderi sõnul kuulati ära 20 ettekannet. Kahjuks ei olnud ühtegi ettekannet külvikordade- aga samuti ka mullaharimise-alastest uurimustest, mis on taimekasvatuse põhiküsimused. Vähe oli informatsiooni aiandusest ja täiesti puudus puuviljandus. H. Older pidas kahetsusväärseks seda, et EPMÜ-st oli nii vähe ettekandeid. Loodetavasti vaatavad asjaomased õppejõud-teadlased oma võimalused veelkord läbi ja järgmisel APSi aastakonverentsil kuulame enam ettekandeid ka EPMÜ taimekasvatajatelt.

Mida see konverents andis? Kõige üldisemalt ehk seda, et kokku said kõikide teadusametuste teadlased ja õppejõud. Saadi ülevaate uurimistest, nende meetodilisest, analüütilisest ja sünteesi tasemest. H. Older rõhutas vajadust jätkata alustatud ning tõstis esile ettekannetega tutvumise ja jälgimise võimalust konverentsi ajal.

Taimekasvatuse sektsiooni kaalukam osa kuulus kahtlematult sordiaaretusele, mis kõige üldisemalt võttes näitas, et Eesti taimekasvatuse ei saa kuigi oluliselt sõltuda väljast sissetoodud materjalist, kuigi seda loomulikult kasutatakse. Eriti oluline on kohaliku materjali kasutamine mitmeaastaste heintaimede ja teraviljade sordiaaretuses. Oluliseks tuleb pidada seoste tugevdamist tehnoloogiaga. Oluline osa on agro-keemilistel uuringutel, eriti sellel osal, mis puudutavad mullasaastust. Iga päevaga suureneb vajadus agronoomilise ökonoomika järele.

Loomakasvatuse sektsiooni eesistuja prof. O. Kärt väljendas head meelt selle üle, et sektsiooni töös osalesid aktiivselt ka mehaneerijad ja veterinaarid. Kahjuks ei olnud ettekandeid hobuse- ja lambakasvatuse alalt. O. Kärdi sõnul oleks soovitud kuulata ettekandeid ka loomakasvatuse ökonoomika alalt. Ettekandja pidas aastakonverentsi sellist vormi õigustatuks, sest see annab ülevaate vabariigis tehtavast.

Seltsi president prof. O. Saveli tänas sektsioonide eesistujaid. Ta kutsus seltsikaaslasti diskussioonile järgmise aastakonverentsi korraldamise suhtes.

Prof. H. Tikk tegi ettepaneku tellida pleenaaristungiks ettekanded, kus leiaksid käsitlemist üldistavamad küsimused. Põhiettekandeid võiks olla 2-3. Sama mõtet toetas ka prof. Ü. Oll. Tema sõnul peaks olema rohkem ökonoomika-alaseid ettekandeid.

Prof. O. Saveli oli koostanud avaliku pöördumise teksti Eesti Vabariigi presidendile ja

peaministrile. Pöördumise ajendiks oli asjaolu, et parteid kaugenevad järjest rohkem maast, maaelust ja põllumajandusest. Koosolekust osavõtjad hääletasid pöördumise poolt. Redigeeritud kiri saadeti *Eesti Raadiole* ja ajalehele *Postimees* avaldamiseks.

Alljärgnevalt on esitatud pöördumise tekst.

Väga austatud EESTI VABARIIGI PRESIDENT
HR. LENNART MERI

Väga austatud EESTI VABARIIGI
PEAMINISTER
HR. TIIT VÄHI

Akadeemiline Põllumajanduse Selts (APS) taasalustati 1989. aastal. Oleme apoliitiline selts, mis ühendab 224 teaduskraadiga põllumajandusteadlast kogu vabariigist.

Igal aastal tuleme kokku 5-7 korda, et arutada ettekandekoosolekutel põllumajanduse, maaelu, põllumajandusteaduse ning -hariduse oleviku ja tuleviku olukorda. Mitmes küsimuses oleme pöördunud põllumajandusministeeriumi ja Valitsuse poole. Meie muredele on reageeritud väga harva või vastused pole meid rahuldanud.

18.-19. aprillil k.a. toimus Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi I Aastakonverents, millest võttis osa üle saja seltsikaaslase.

Poliitiline olukord on Eestis iseseisvusaja jooksul olnud sageli maainimesele mõistmatu. Avalikult on rünnatud põllumajandust ja tema toetamist, on olnud lootustandvamaid perioode, eriti uute valimiste aegadel.

TEIE, HÄRRA PRESIDENT liigute sageli maapiirkondades, kus maamehelikult ja kirjani-kule omase lähedusega rahustate kohalikke elanikke, kuid Teile alluvate riigisüsteemide kaudu pole praktiliselt midagi muutunud.

Viimaste peaministrite hulgas olete Teie hr. TIIT VÄHI APSi liikmete seisukohalt lootustandvamaid. Tasakaalukas, majanduskogemusega ja maapäritoluga. Lootus kestis kuni 1995. aasta valitsuskriisini, kus muutsite koalitsiooni, mille Teie, HÄRRA PRESIDENT, kinnitasite. APSi liikmed tundsid ohtu juba tol hetkel ja oleksid heal meelel näinud, et praegused Riigikogu maasaadikud oleksid tol korral sirge seljaga Toompealt alla kõndinud ja viinud nii Riigikogu uute valimisteni.

Praegune olukord on traagiline: rahvale ei jätku enam oma tervislikku leiba, ligikaudu 1/3 põllumaast on söötis, laudad on tühjad, paljud maamehed on tööta, teadlased on töötuks jäämas, noored lahkuvad maalt, katastroofiliselt madal on eestlaste iive. Maasaadikud on paralüüsitud ja nad ei suuda midagi ära teha.

Nüüd, kus Teie, HÄRRA PEAMINISTER, olete avalikult lahti öelnud maaelu ja -tootmise prioriteedist, soovime Teiega kohtuda enne 15. maid 1996. Teemaks pakume *Maaelanike ellujäämine ja nende sotsiaalne kindlustatus ning Eesti elanikkonna kindlustamine kodumaiste toiduainetega*. See oli tegevus, millega Eesti on toime tulnud sajandite jooksul.

AKADEEMILISE PÕLLUMAJANDUSE
SELTSI AASTAKONVERENTSI
116 OSAVÕTJAT

Kuivõrd eeltoodud teksti ei avaldanud ajaleht ega raadio, siis saadeti kiri nii Eesti Vabariigi presidendile kui peaministrile.

KÕRGESTI AUSTATUD EESTI VABARIIGI
PRESIDENT
HÄRRA LENNART MERI

Akadeemiline Põllumajanduse Selts (APS) ühendab Eest Vabariigi 224 teaduskraadiga põllumajandusteadlast. Oma tegevuses pole APS poliitikasse sekkunud.

Põllumajandusteadlasi teeb murelikuks viimaste Valitsuste suhtumine maaellu, eriti põllumajandusse. Nn. vabaturupoliitika on laostanud põllumajandusliku tootmise. Üheski riigis, isegi Uus-Meremaal ja Austraalias pole seni toime tulnud põllumajanduse toetamiseta. Usume, et Teie avar silmaring ja kauged reisid on andnud võimaluse võrrelda, millised on kliimaatilised ja majanduslikud tingimused põllumajanduse arendamiseks Eestis. Kirjanikuna tunnete üdini Eesti ajalugu, kindlasti ka maaelu. Seepärast julgeme pöörduda Teie poole kolme küsimusega.

1. Kas usute, et eesti põllumees on suuteline toitma põhitoiduainetega kogu Eesti elanikkonna?

2. Kas Eesti Vabariigi Valitsus on kohustatud kindlustama elanikkonna kodumaiste põhitoiduainetega, mille tootmiseks Eestis on pikaajaline kogemus?

3. Saate Teie kui eestlane rahulik olla kui teate, et 1/3 põllumaast on söötis, ei jätku leivavilja ega liha, varsti ei piimagi? Lubate luua maailmas ainulaadse riigi, milline oleks suuteline oma rahva toitma, kuid väärast poliitikast tingituna jääb sõltuma impordituduainetest?

Teame Teie suurest töökoormusest, kuid loodame kas või lühivastusele. Põllumajandusteadlased teavad sel juhul, kuhu orienteerida oma teadustegevus.

Siira tänu ja edusooiviga

AKADEEMILISE PÕLLUMAJANDUSE
SELTSI AASTAKONVERENTSI
116 OSAVÕTJAT

VÄGA AUSTATUD EESTI VABARIIGI
PEAMINISTER
HR. TIIT VÄHI

Akadeemiline Põllumajanduse Selts (APS) ühendab Eest Vabariigi 224 teaduskraadiga põllumajandusteadlast. Oma tegevuses pole APS poliitikasse sekkunud.

Igal aastal tuleme kokku 5-7 korda, kus ettekandekoosolekutel arutame põllumajanduse, maaelu, põllumajandusteaduse ning -hariduse oleviku ja tuleviku küsimusi.

18.-19. aprillil k.a. toimus Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi I aastakonverents, millest võttis osa 116 põllumajandusteadlast. Kõigi ühine arvamus oli pöörduda HÄRRA PRESIDENDI JA TEIE poole avaliku pöördumisega *Eesti Raadio* ja *Postimehe* kaudu, kuid kahjuks pole seni avaldatud. Järelikult ka vabas Eestis eksisteerib vanalaadne tsensuur.

Poliitiline olukord on Eestis iseseisvusaja jooksul olnud sageli maainimesele mõistmatu. Tihti on avalikult rünnatud põllumajandust ja harva räägitakse toetamisest. On olnud lootust- andvamaid perioode, tavaliselt valimiste eel.

Viimaste peaministrite hulgas olete Teie hr. TIIT VÄHI APSi liikmete seisukohalt lootust- andvamaid. Tasakaalukas, majanduskogemusega ja maapäritoluga. Lootus kestis kuni 1995. aasta valitsuskriisini, kus muutsite koalitsiooni. APSi liikmed tundsid ohtu juba tol hetkel.

Praegune olukord on traagiline: rahvale ei jätku enam oma leiba ega liha, ligikaudu 1/3 põllumaast on söötis, laudad on tühjad, paljud maamehed on tööta, teadlased on töötuks jäämas, noored lahkuvad maalt, katastroofiliselt madal on eestlaste iive. Maasaadikud on paralüüsitud ja nad ei suuda koalitsioonis midagi ära teha. Iga päevaga muutub olukord veelgi halvemaks. Ka Teie olete lahti öelnud oma esialgsetest seisukohtadest põllumajanduse ja maaelu probleemide lahendustes.

Eesti põllumees on suutnud aastakümneid toota oma elanikkonna toitmiseks vajalikud põhitoiduained, aga märkimisväärse koguse ka ekspordiks. Eestimaa elanikkond (1,5 mln.) vajab aasta 60 000 t rukist, 80 000 t nisu, 20 000 t otra ja kaera, 200 000 t kartulit, 100 000 t juurvilja, 700 000 t piima, 100 000 t liha ja 300 mln. muna. EESTI PÕLLUMEES suudaks toota praegugi, kui riik kindlustaks kasvõi lubatud taotlushinnad, millega Valitsus leppis kokku läbirääkimistel põllumeeste esindajatega.

Nüüd, kus Teie, HÄRRA PEAMINISTER, olete avalikult lahti öelnud maaelu ja -tootmise prioriteedist ning Riigikogus 25. septembril 1995 vastuvõetud turukorralduse seadusest tulenevatest kaitsetollidest toiduainetele, mida suudavad toota eesti põllumehed, on APSi liikmed hämmingus. Vabakaubalepingute kaudu maaelu lahendamine on elukauge ja toimib alles pärast intensiivse tootmise taastamist. Vabaturg ei saa käivituda, kui importtoodang on kontrollimata kvaliteediga. Kaitsetollide kehtestamisega kaasnev toidukau- pade hindade tõus on poliitiline trikk, et panna mõistma elanikkonda, kui eestivaenulikud on põllumehed. Tegelikult panevad importijad- vahendajad soodsa hinnavahe oma tasku ja tooted on sama kallid kui Eesti toorainest toodetu.

APSi liikmed tahtsid Teiega kohtuda, aga mõistame, et olete väga hõivatud. Kuid loodame Teilt kas või napisõnalist vastust küsimusele: Kas Eesti Vabariigi Valitsus on kohustatud kindlus- tama Eestimaa elanikkonda põhitoiduainetega ja kindlustama maaelanikkonda tööga? Kui ei, siis mis vahenditest ja kelle arvelt tagatakse töötute maaelanike sotsiaalne kindlustatus?

AKADEEMILISE PÕLLUMAJANDUSE
SELTSI AASTAKONVERENTSI
116 OSAVÕTJAT

Peaministrile saadetud kirjale saime vastuse 24. mail. Allpool on vastus täielikult ära toodud.

AKADEEMILISE PÕLLUMAJANDUSE SELTSI UUED AULIHKMED

Dr. agr. HELMUT KOLK

Sedakorda pälv
vis Akadeemilise
Põllumajanduse
Seltsi kõrgeima
tunnustuse dr. agr.
Helmut Kolk.

Helmut Kolk on pärit Viljandimaalt Olustvere valla Imma suurतालust, kus enne viimast suurt sõda oli 50 ha põldu ja peeti 20 lüpsilehma. Siit ka 23. novembril 1909. aastal sündinud noorperemehe huvi ja kohusetunne põllumajanduse vastu, mis viis ta Viljandi Maakonnagümnaasiumi lõpetamise järel Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna agronoomiaosakonda. Tartu Ülikooliga said arved klaariks 1938. aastal ja seejärel hakkas Helmut Kolk maatulunduskonsulendina leiba teenima Viljandis ja selle ümbruses. 1940. aastal ei jäänud H. Kolk lootma punase võimu heatahtlikkusele ja põgenes Soome, sealt 1943. aastal Rootsi.

Rootsis omandas H. Kolk 1947. aastal agronoomialitsensiaadi kraadi ja asus tööle taimekaitse alale Rootsi Seemnekontrolli Keskasutuses. Siin edutati ta juba 1964. aastal seemnepatoloogia sektsiooni juhatajaks. Tema suuremaks ettevõtmiseks taimekaitse alal oli umbrohtude bioloogia uurimine. H. Kolk analüüsis tuhandeid umbrohuseemneproove, täpsustades kuivalt säilitatud seemnete eluvõimet ja puhkeperioodi pikkust. Selle uuringu tulemused võimaldasid teoreetiliselt põhjendada seemnetega levivate umbrohtude tõrjesüsteemi. Eelnimetatud uurimistöö vormistas ta doktoriväitekirjaks, mis kandis pealkirja *Viability and dormancy of dry stored weed seeds*. Selle töö eest omistas Rootsi Põllumajandusülikool 1962. aastal H. Kolgile agronoomiadoktori teaduskraadi.

Edasi siirdus dr. agr. H. Kolk peaaesjalikult teraviljaseemnetel parasiteerivate mikrosete uurimisele. Ta analüüsis nende sete levikut sõltuvalt niiskusest ja temperatuurist ning võrdles nende sete testimise meetodeid. Soliidset uuringud tegid H. Kolgi nime tuntuks rahvusvahelises mükoloogide peres. Ta töötas mõne aasta ka mükoloogia õppejõuna Rootsi Põllu-

majandusülikoolis. Sel ajal tegi ta viljakat koostööd põllumajandusülikooli loomakasvatuse osakonnaga, täpsustades hallitusssete levikut söödateraviljas.

Dr. agr. Helmut Kolk osales aktiivselt vabade Eestlaste Põllumajandusliidu asutamisel ja hilisemas tegevuses. Ta esindas Liitu mitmel Euroopa Põllumajandusliidu Kongressil ja avaldas artikleid Liidu tegevuse kohta VEPL aasta- raamatutes. Helmut Kolk oli ka Eesti Agroomide Seltsi üks asutajaliikmeid Rootsis ja Seltsi juhte. Nüüdseks on EASR liikmete vähesuse tõttu oma tegevuse lõpetanud.

J. Lepajõe

Dr. agr. RICHARD KALMET

Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi aastakoosolekul 18. aprillil 1996 valiti põllumajandusdoktor Richard Kalmet selle organisatsiooni auliikmeks.

Richard Kalmet sündis 5. mail 1911. aastal Võrumaa Kahkva vallas talupidajaperekonnas. Alghariduse sai Kirmsi ja Röpina algkoolides. 1931. a. lõpetas Tartu Õpetajate Seminari. Seejärel töötas Vastseliina valla Kapera algkoolis õpetajana. Aastatel 1937...1941 õppis Tartu Ülikoolis õigusteadust. Sõja- ja sellele järgnevatel aastatel on olnud mitmes koolis (Väimelas, Vilustes ja Elvas) õpetaja ja koolijuhataja. 1960. a. lõpetas EPA kaugõppeteaduskonna agronoomia erialal.

Kuulub Ü/S *Liivika* ridadesse.

Aastast 1952 kuni pensionile minekuni 1993. aastal töötas Eesti Maaviljeluse Instituudis (1952...1957 laborandina, 1957...1964 nooremteadurina, 1964...1983 vanemteadurina ja 1983...1993 vanemteadur-konsultandina).

1969. aastast omab vanemteaduri kutse agrokeemia erialal. 1970. a. sai agrokeemia-teenistuse väljaarendamise eest Nõukogude Eesti preemia. 1977. aastast põllumajandusdoktor.

R. Kalmet on uurinud muldade ja taimede mikroelementidesisaldust, põllukultuuride mikro- väetistarvet, mikro- väetiste kasutamist ning mikro- väetistega rikastatud makro- väetiste kasu-

tamisvõimalusi. Ta on avaldanud üle 150 mikro-
væetiste kasutamiselase teadusliku töö. Neist täht-
samateks on *Eesti NSV muldade boorisaldus ja*
boorvæetiste kasutamine (1966) ning *Mikroele-*
mendid Eesti NSV maaviljeluses (1979).

Vt. ka *Agraarteadus* nr. 1, lk. 106...107,
1991.

H. Kärblane

AKADEEMILISE PÕLLUMAJANDUSE SELTSI UUSI LIKMEID

Kadarik, Kaarel – sünd. 15.03.1930, bio-
loogiakandidaat. EPMÜ emeriitprofessor. Eriala –
koduloomade füsioloogia.

Kalamees, Käde – sünd. 02.02.1954,
põllumajandusmagister. Eesti Maakarja Kasva-
tajate Seltsi sekretär. Eriala – tõuaretus.

Kotkas, Katrin – sünd. 02.09.1954,
põllumajandusmagister. Eesti Taimebiotehnika
Uurimiskeskuse EVIKA teadusdirektor. Eriala –
põllumajanduskultuuride biotehnoloogia.

Kureoja, Aare – sünd. 13.07.1956,
põllumajandusmagister. EPMÜ Loomakasvatuse-
instituudi teadur. Eriala – piimaveiste aretus.

Ling, Katri – sünd. 03.10.1951, bioloogia-
kandidaat. EPMÜ Loomakasvatuseinstituudi
vanemteadur. Eriala – põllumajandusloomade
ainevahetus, kliiniline biokeemia ja ensüüm-
diagnostika.

Mölder, Raul – sünd. 30.07.1967. Eesti
Peekoni Tõugu Sigade Aretusühistu asedirektor.
Eriala – sigade aretus.

Ploom, Lauri – sünd. 16.01.1942, keemia-
kandidaat. EPMÜ Loomakasvatuseinstituudi
keemialabori juhataja. Eriala – ainevahetus-
protsesside uuringud loomaorganismis.

Praks, Jaan – sünd. 10.02.1938, veteri-
naariakandidaat. EPMÜ veterinaariateaduskonna
dotsent. Eriala – loomatervishoid, füsioloogia.

Rausberg, Peep – sünd. 21.11.1961, põllu-
majandusmagister. Eesti Maaviljeluse Instituudi
keemialabori juhataja. Eriala – söötade konser-
veerimine ja nende kvaliteet.

REIN MUONI kaitses doktoriväitekirja

1995. aasta 11.
novembril kaitses
EPMÜ Põllumajan-
dustehnika Insti-
tuudi energotehnika
õpetooli dotsent
Rein Muoni
Helsingi Tehnika-
ülikoolis doktori-
väitekirja. Väite-
kirja koostamisel
oli akadeemiliseks
konsultandiks Hel-
singi

Tehnikaülikooli siseõpõlemismootorite labo-
ratooriumi juhataja prof. Jorma Pitkänen ja
EPMÜs oli konsultandiks energotehnika õpetooli
dotsent Herma Olak.

Diiselmootori töövõime parandamise või-
maluste otsimisele oli pühendatud juba dotsent
Rein Muoni 1988. aastal kaitsitud kandidaadi-
väitekirja. Samas valdkonnas jätkus uurimistöö
1992. aasta septembrikuust doktorantuuris tolle-
aegse põllundustehnika õpetooli juures. Tänu
heale organiseerimisvõimele suutis R. Muoni teha
oma uurimistöös ettenähtud katsed Helsingi
Tehnikaülikooli siseõpõlemismootorite labora-
tooriumis perspektiivsel traktoridiisilil *Valmet 420*
DS, kasutades laboratooriumi kaasægset uurimis-
aparatuuri. Helsingi Tehnikaülikoolis viis dotsent
Rein Muoni lõpule ka uuringute teoreetilise
analüüsi.

Oma töös on dotsent Rein Muoni teoreeti-
liselt ja katseliselt uurinud rasketes tingimustes
töötava mootori määrdõli kasutusea pikendamise
võimalusi. Ka on ta uurinud tahma ladestumist
turbolaaduri seintele ja turbiini labadele ning selle
mõju mootori töövõimele. Uurimuse tulemused on
näidanud, et määrdõli sobiva manusega on
võimalik pikendada õli kasutusiga, vähendada
tahma ladestumist turbiini seintele ja rootori
labadele ning vältida sellega turbiini kiiruse
vähenemist ja mootori võimsuse langust, mis
kaasnevad tahma ladestumisega. Uurimistöö käi-
gus on välja töötatud ja patenteeritud turbolaaduri
puhastamise meetod, vahendid ja tehnoloogia.

Väitekirja kaitsmine kulges edukalt ning 19.
detsembril andis doktoriväitekirja kaitsnutele,
teiste hulgas dotsent Rein Muonile, doktori-
diplomi tavakohaselt kätte Soome Vabariigi
president.

T. Sõõro